Mijn voorgevoelens waren uitgekomen. Ik was blij, dat ik het geluk had gehad mijn verloofde een uurtje bij me gehad te mogen hebben, want na dit contact, zou ik haar voor heel lang niet meer zien.
Twee weken daarna vertrokken we ± 1500 man uit de Jaarmarkt. Al heel vroeg in de ochtend liepen we gepakt en gezakt onder bewaking van de gehate huursoldaten, richting Pasar Toeri. Onderweg werden wij door de Indonesische bevolking vooral door de jongeren onder hen uitgescholden en uitgejouwd. De koreaanse huursoldaten toonden hun superioriteit aan de bevolking door ons gedurende de mars uit te schelden. Het was steeds het gebrul van "hayaku"(vlug) en "bageiro" (stommeling). Daar liepen we, eens in de ogen van de bevolking de "tuan" of de "tuan mudah". Eens hadden ze naar ons opgekeken, maar nu zagen ze ons als misdadigers over de weg lopen, opgejaagd door bewakers. Nu hadden ze een diepe minachting voor ons, misschien op enkele uitzonderingen.
We kwamen op het station Pasar Toeri aan en het hele emplacement was afgezet. Niemand mocht ons benaderen. Heel in de verte zag ik de vrouwen staan. Ik ontdekte tussen die vrouwen het voor mij zo welbekend figuur. Ik probeerde haar aandacht op me gevestigd te krijgen. Met een zakdoek veegde ik mijn kale hoofd af. Ik hoopte zo, dat ze me zou herkennen. Nadat ik een paar malen dit gebaar maakte, merkte ik, dat ze me herkende.Ik wierp haar een kushand toe en ze deed het ook. Ik moest voorzichtig zijn, dat de Jap of koreaan het niet zag. Ik was enigszins blij, dat ze wist, dat ik bij het transport behoorde. Het was misschien beter zo, dat ik wegging. Ze offerde zoveel voor me op en riskeerde daardoor een helehoop. Van s'morgens vroeg tot laat in de middag probeerde ze me altijd te zoeken, alleen om me te zien. Ik merkte, dat ze vermagerde. Als ik niet meer op de plaats ben, zal ze het niet meer kunnen doen en liep ze ook geen onnodige risico's. We mochten geen afscheid nemen van de vrouwen. Dit was de Japanse methode, ons zoveel mogelijk van de buitenwereld gescheiden te houden. In hun ogen waren we immers gekenmerkt als misdadigers, als ~~minderwaardige individuen.~~ slaven.
Onder gebrul van "kura" en "bageiro" werd er "tengko" gehouden. Er werd geteld en nogmaals geteld. Steeds klopte de telling niet.Eindelijk was het dan zover, de telling klopte, iedereen was present. In groepen werden we de wagons ingedreven, ~~met~~ onder veel ~~gekura.~~ gebrul van de Jap. Het waren oude 3e kl. wagons. Ieder zocht een zitplaatsje. Mijn verloofde had ik uit het oog verloren. Ik zag haar niet meer.Het wachten was op het sein van vertrek.Nog steeds wisten we niet waarheen we gederigeerd werden. Er kwam beweging in de wagons.Eindelijk was het zover, de trein zette zich in beweging en daar gingen we.Over enkele seconden moesten we het indonesisch kerkhof passeren. Ik zag het figuurtje van mijn verloofde tussen de menigte vrouwen en kinderen. We zwaaiden naar ze, maar de trein reed te snel.Binnen een minimum van tijd waren ze uit ons gezicht.Vaarwel meis, tot spoedig ziens, schreeuwde ik nog na, maar het ging verloren in het daverende lawaai die de trein maakte.Ik voelde een brok in mijn keel, ik was niet de enige. Met mij waren er velen in de wagon, die zich niet goed konden houden en als kleine jongens huilden. Ik was leeg van binnen en voelde me zo verlaten. Ik had mijn geliefde moeten achterlaten en voor hoelang zal dit afscheid zijn?
Daar zaten we uiteengerukt van hen die je zo nader stond en die je liefhad.Dat waren de gevolgen van de oorlog, de strijd tegen Nippon. Velen van ons waren dienstplichtigen, die voor het vaderland opkwamen. Nu zijn we krijgsgevangenen, gezamenlijk met de beroepsmensen, stadswachters. Allen van de Landmacht, Luchtmacht en Koninklijke Marine. Gezamenlijk hadden we gevochten en verloren.Als slaven werden we weggedreven, weggerukt uit het normale leven en gescheiden van hen die we liefhadden.Allen krijgsgevangenen van Dai Nippon (groot Japan) met aan het hoofd de keizer: Tenno Heika.
Wat zal onze bestemming zijn?

Nadat ik wat enigszins bekomen was van deze zo wrede scheiding, trachtte ik wat te slapen, hetgeen me echter niet lukte. In gedachten zag ik het beeld van mijn verloofde, ik kon haar niet uit m'n hoofd zetten. De trein bleef voortrazen. De hele dag had ik nog niet gegeten, de lust daartoe ontbrak.Ik dacht aan die heerlijke tijden, die we beiden zo zorgeloos hadden gehad.O, meis, wat zal ik je missen!
Tegen een uur of tien s'avonds stopte de trein. We mochten er niet uit. Ik keek uit het raam om me te orienteren. Het was donker, maar ik herkende het station. Het was station Pontjol, we waren in Semarang. Er liepen verkopers rond, maar de koreaanse bewaking joeg de verkopers weg, we mochten niets kopen.Mijn maag begon te protesteren, want de hele dag had ik niets naar binnen kunnen krijgen. Mijn rantsoen, die ik in het kamp had gekregen, bestaande uit droge rijst en een stukje vis had ik nog in mijn etensblik.Ik at het op, het vulde in elk geval m'n maag. Na een paar uren oponthoud in Semarang, kwam de trein weer in beweging. Daar gingen we weer. Door het monotoon geluid van de rijdende trein viel ik in slaap. Met schrik werd ik wakker, toen de zon in onze wagon scheen. De trein daverde nog steeds voort. Nog steeds wisten we niet wat onze bestemming zou zijn.Eindelijk tegen ongeveer half één in de middag werd er gestopt.We waren in Mr.Cornelis gearriveerd.Ook hier bleek het station-emplacement reeds te zijn afgezet. Brullende Jappen en koreanen liepen langs de wagons om ons eruit te jagen. Weer klonken die gehate woorden van "hayaku" en "speedo" ons in de oren. We waren stijf van het lange zitten en het uitstappen gebeurde volgens de Jap niet vlug genoeg. Hier en daar werd er geslagen en vooral de ouderen onder ons moesten het ontgelden. Vlug, vlug, iedereen de wagon uit en aantreden. Onze officieren hadden het druk met het orders geven van aantreden. Eindelijk was een ieder uit de wagon en stonden we aangetreden. Er kon geteld worden. Ichi-ni-san-si-go en zo ging het vele malen, totdat de telling klopte. De afmars begon. Velen hadden naast de rugzak die ze droegen ook nog koffers in de hand.. Ik had alleen maar een rugzak, waarin ik alles had ingepakt.De rugzak had ik in de Jaarmarkt geruild ~~met~~ voor een pakje sigaretten met een Engelsman van de Air-Force. Het was een handige zak, waarin veel kon worden opgeborgen. Na een paar kilometers, konden velen die de koffers in de hand droegen deze niet meer dragen. De koreaanse bewaking had geen medelijden met ze. Degene die naar hun zin te langzaam liepen, omdat ze zoveel bagage bij zich hadden, werden met de kolf van het geweer aangedreven tot vlugger lopen.Wij, die de handen vrij hadden, hielpen deze mensen zoveel mogelijk de koffers te dragen, maar ook velen die niet geholpen konden worden smeten de koffers aan de kant van de weg. Het werd hen te zwaar en een lijdensweg om al deze bagage mee te nemen. Na ongeveer 10 km. gelopen te hebben, kwamen we op de plaats van bestemming. Het was een kamp, dat de naam had van Kamp Makassar oftewel "Modderkamp". Dit kamp was bedoeld als een doorgangskamp. Australische en Engelse krijgsgevangenen waren hier reeds gehuisvest. Nauwelijks waren we in het kamp of de regen plenste in grote hoeveelheden neer. Hetzelfde liedje speelde zich weer af, aantreden en tellen. Het klopte niet en van voren af aan begon de telling opnieuw. Wel vier of vijf keren werd er geteld en eindelijk was het dan zover, de telling klopte. We mochten inrukken en naar de ons aangewezen barakken gaan.De regen plenste nog steeds. In de modder die bijna tot aan de knie reikte, baggerden we naar de barakken. Gelukkig waren de baleh2 (slaapplaats) nogal hoog van de grond. Nadat we onze tempatje hadden uitgespreid en we ons klaar wilden maken om te gaan liggen, werd er "eten halen" geroepen. Dat was niet aan dovemansoren gezegd. We rammelden van de honger, want de hele dag hadden we nog niets gehad.Met het etensblikje in mijn hand baggerde ik in de modder naar de keuken, waar het avondeten, bestaande uit rijst en sajoer waloe werd uitgedeeld. In de qeue stond een ieder op z'n beurt te wachten in de plensbui.We waren dit gewend, deze behandeling van de Jap. Bij de eerste wadjan werd een mok rijst in je etensblik gekwakt. Je maakte commentaar, omdat je je portie te weinig vond."Doorlopen" werd er dan ongeduldig van achteren geschreeuwd.

Een paar passen vooruit en je stond voor de soepwadjan. Kokend water met een paar blokjes walu werd over je rijst gegooid. Dat was ons avondeten. Het was in ieder geval warm en dat vond de Jap goed genoeg voor ons. Met de portie in mijn hand baggerde ik weer terug naar de barak. Nadat ik mijn voeten had gewassen klauterde ik op mijn baleh2 om mijn avondmaal, die ik een beetje smakelijker trachtte te maken met een paar gedroogde lomboks, naar binnen te werken. Veel was het niet, maar het vulde in elk geval je hongerige maag. Ik had vanaf het begin van mijn gevangenschap al een gewoonte gemaakt mijn etenspannetje na het eten goed om te wassen. Nadat ik klaar was met het eten, moest ik naar de kranen om wat water te halen. Het was geen pretje om steeds weer in de modder te baggeren, maar het moest. Ik ploeterde weer in de modder om water te halen. Daarna ging ik met tegenzin naar de modderige latrines, maar dat was een noodzaak, die je voor het slapen moest doen.
Zo verliepen de eerste dagen in het "modderkamp". Gewerkt werd er niet, we gingen alleen van onze tempatje af voor de "tengko", om eten te halen en om je behoefte te doen. Gedurende deze dagen maakte ik van de gelegenheid gebruik mijn studie van de Japanse taal voort te zetten. Ik was tamelijk wat gevorderd. Ik kon al aardig wat zinnen zeggen. De geruchten deden de ronde, dat we al gauw uit dit kamp afgevoerd zouden worden. Op zekeren dag moesten we van de Japanse leiding met een beetje van onze ontlasting op een pisangblad, voor de Japanse dokter verschijnen. Degene die op dat moment geen behoefte had om een grote boodschap te doen, leende wat van iemand anders, die teveel had. Enkelen deden in hun ontlasting wat ketjap, om deze een dysentrieachtige kleur te geven.Met de keutel in onze hand, paradeerden we voor de Japanse dokter. Deze stond met een lap voor z'n neus en mond onze stront te inspecteren. Zij die ketjap in hun stront hadden gedaan moesten achter blijven en hun namen werden genoteerd. Zij hadden volgens de Japanse dokter "dysentrie". Mogelijk dat de Jap achteraf vond dat deze methode niet de beste was, want een paar dagen later moesten we weer voor de Japanse dokter verschijnen. Er waren enkele Japanse officieren, onder-officieren en verplegers bij. Ik zag een paar bekende gezichten bij de Jappen, o.a. een Japanse sergeant, die van ons in het Ondaatje-kamp de bijnaam kreeg van "mooie Karel". Voor een Jap zag hij er goed uit, maar wij hadden schrik van deze man, want het was een sadist. Bij de Japanse dokter moesten wij met ontbloot onderlijf komen en voorover buigen. Een Japanse verpleger stak een soort thermometer in de anus. Zo ondergingen we een stront-inspectie onder veel gebrul en gesnauw van "mooie Karel." Alles moest vlug gebeuren en als het niet vlug genoeg naar z'n zin was, werd je gemept.Toen de inspectie achter de rug was, mochten we terug naar de barakken. Tot op dat moment wisten we niet wat de Jap met ons voor had. Van mijn verloofde hoorde ik niets meer. We waren volkomen uitgesloten van alle berichtgevingen. Op een avond liep één van de Koreaanse bewakers in onze barak. Nadat we de nodige "kiotske" en "kirei" hadden gebruld, mochten we weer ons gang gaan. Hij was tevreden dat er zo hard gebruld werd. Hij kwam voor het tempatje van mijn slapies, die aan het kaarten waren. Mijn vrinden die wisten, dat ik een mondjevol Japans sprak vroegen me die koreaan uit te horen. In m'n beste Japans begon ik een praatje te maken. Hij deed eerst kortaf, maar naarmate ik langer met hem sprak, begon hij spraakzamer te worden. Ik begon over het kamp, dat zo vies en modderig was en zei dat we hoopten spoedig uit dit kamp te komen. Hij hapte erin en vertelde, dat we niet lang in dit kamp zullen blijven, maar dat we ergens anders naar toegebracht zouden worden. Op mijn vraag waarheen we naar toe zouden gaan, maakte hij met z'n hand de bewegingen van een varend schip. Zo, dat wisten we dan. Per schip worden we ergens heen gebracht. Als een lopend vuurtje ging dit bericht het kamp door. De wildste geruchten deden daarna de ronde, o.a. dat het kamp zo vlug mogelijk ontruimd moest worden, aangezien de Amerikanen op diverse plaatsen op Java geland waren. Wij leefden weer op, bij het horen van dergelijke berichten. In spanning zaten we op de gebeurtenissen te wachten, stel eens voor, dat we al gauw bevrijd zouden worden. Helaas, het bleken loze geruchten te zijn.

Er was niets loos en er gebeurde niets. De jap maakte zich geen zorgen, de vijand was immers nergens te bespeuren.
De dag van vertrek brak aan. De namen werden bekend gemaakt van hen, die zich klaar moesten maken voor vertrek. Het waren allen uit dezelfde groepen, dus ik was er automatisch bij. Ik had me al voorbereid, mijn rugzak was gepakt. Het wachten was slecht op het sein van vertrek. Het was zover. Al heel vroeg ± vier uur in de ochtend (Japanse tijd) stonden we gepakt en gezakt, nadat we hadden ontbeten (pap, als ontbijt) en onze lunch hadden gekregen, rijst met wat walu-soep. Er moest weer geteld worden en zoals altijd duurde het wel wat, voordat de telling klopte. We waren dit alles al gewend. Eindelijk klopte het en het sein werd gegeven om af te marcheren. We liepen dit verdomde modderkamp uit, daar waren we blij om, maar waarheen? De stad lag nog in diepe rust en wat benijdde ik die mensen, die daar in de huizen sliepen. Sjok, sjok, sjok klonk het in de stille straten van Mr.Cornelis. Er werd weinig gezegd, niemand had blijkbaar zin om te praten. Na een paar kilometers gelopen te hebben, begon de last op je rug zwaarder te worden. Met gebogen hoofd en schouder, je ogen op de grond, liepen we. Quo Vadis? Het was in elk geval richting Tg.Priok. Het was ongeveer 11 uur in de morgen toen we de haven van Tg.Priok binnenliepen. Bij één van de loodsen werd halt gehouden en opnieuw moest er geteld worden. Na de telling mochten we in de loods uitrusten.We waren hondsmoe, nergens had je zin. Aan de kade was een oude KPM-er gemeerd, die inmiddels reeds omgedoopt was in e.o.a. Maru. Het schip was stoomklaar en we kregen het vermoeden, dat we met dat schip getransporteerd zouden worden. Ons vermoeden bleek juist te zijn, want na een 1½ uur uitgerust te hebben, werden we weer opgejaagd om aan te treden. Opnieuw werd er weer geteld. Nadat alles klopte begon de Jap ons in te delen. Groepsgewijs werden we de scheepstrap opgejaagd als een stelletje gallei-boeven, onder het brullen van "kura" en "hayaku". Op het schip werden we opgewacht door een paar Jappen, die ons met een soort disinfecterend middel bespoten. Daarna werden we als vee de ruimen in gedreven. De groep waarbij ik behoorde, kwam in het middenruim te liggen. Een ieder trachtte een goed plekje te bemachtigen, veel kans was daar niet bij, want we lagen als haringen in een ton. Ik had een plaatsje bemachtigd tegen de wand van het schip. Het was een plank van ± 20 cm. breed en 1½ meter lang. Dat was mijn slaapplaats.Als ik van mijn slaapplaats afging, moest ik zorgen, dat ik niet op de lichamen van de jongens trapte, die onder mij sliepen. Geen centimeter was onbezet. De hitte was moordend. Gelukkig had ik mijn veldflesch van te voren vol gevuld. Het water was intussen lauwtjes geworden. Ik moest zuinig zijn met het drinkwater, want rekening moest worden gehouden, dat er met het water aan boord niet royaal omgesprongen zal worden. Zolang het schip niet voer, mochten we niet naar het bovendek. Mijn maag begon heftig te protesteren. De hele dag hadden we geleefd van pap en die hadden we inmiddels weer uitgepist. Ik begon aan mijn lunch, alleen maar om mijn honger te stillen. Een gedeelte liet ik in mijn etenspan achter, zodat ik s'avonds nog wat te eten had, want de Jap kennende, was het nog de vraag of we avondeten kregen. Op mijn polshorloge zag ik, dat het bijna zes uur s'middag was. Aan de activiteit boven op het dek, merkten we, dat het schip op het punt stond te vertrekken. Niet lang daarna begon het schip te trillen en aan het geluid te oordelen ~~begon het~~ voer het schip ~~te varen~~ al. Ik moest nodig mijn behoefte doen. Ik hield het in, omdat ik nog geen gelegenheid zag. Toen ik merkte, dat er maar één koreaanse schildwacht bij de trap stond, ging ik van mijn plaats en wou de trap oplopen. De koreaanse schildwacht hield me tegen en begon tegen me te snauwen en te schelden. In het Japans zei ik hem, dat ik erg naar de "benyo" (WC) moest. Mogelijk doordat ik hem in Japans aansprak, liet hij me door. Op het dek, was bij de railing provisorisch van zeepkisten, schijtdozen gemaakt. Ik was blij, dat ik wat frisse zeewind kon happen. We waren al een heel eind weg, want Tg.Priok zag ik niet meer. Ik probeerde het zolang mogelijk te rekken, maar de koreaanse wacht begon al naar me te brullen, want anderen wilden ook naar boven onder het smoesje van "benyo". Het was een gewaarwording, toen we te horen kregen dat er avondeten zou worden gegeven.